SPRAWDZIAN · WOS

Sprawdzian ze społeczeństwa obywatelskiego **Grupa A**

WOS: aktywność obywatelska, organizacje pozarządowe, demokracja bezpośrednia

Imię i nazwisko: _____

Klasa: _____

Data: _____

Punkty: _____ / 22

10 zadań, 22 pkt. Czytaj uważnie polecenia. W zadaniach otwartych pisz pełnymi zdaniami.

Zadanie 1. (0–1 pkt)

Grupy nacisku (grupy interesów) różnią się od partii politycznych przede wszystkim tym, że:

Ⓐ grupy nacisku wystawiają własnych kandydatów w wyborach parlamentarnych i ubiegają się o mandaty
Ⓑ grupy nacisku nie mają żadnego wpływu na decyzje polityczne w demokratycznych państwach
Ⓒ grupy nacisku wpływają na decyzje władz bez przejmowania władzy — przez lobbing i akcje społeczne
Ⓓ grupy nacisku działają wyłącznie w sferze ekonomicznej bez jakiegokolwiek zaangażowania politycznego

Zaznacz jedną poprawną odpowiedź.

Zadanie 2. (0–1 pkt)

Fundacje, stowarzyszenia i organizacje pozarządowe (NGO) są zaliczane do tzw. trzeciego sektora, ponieważ:

Ⓐ są finansowane w całości ze środków budżetu państwa, a ich pracownicy są urzędnikami służby cywilnej
Ⓑ działają w sferze gospodarczej, konkurując z przedsiębiorstwami prywatnymi o zysk i udział w rynku
Ⓒ podlegają bezpośrednio ministerstwu właściwemu do spraw administracji, które zatwierdza ich statuty
Ⓓ działają niezależnie zarówno od państwa (sektor publiczny), jak i od rynku nastawionego na zysk (sektor prywatny)

Zaznacz jedną poprawną odpowiedź.

Zadanie 3. (0–4 pkt)

Dopasuj formę partycypacji obywatelskiej do poziomu władzy, na którym może być zastosowana zgodnie z polskim prawem.

1. Referendum ogólnokrajowe	…	A. Poziom jednostki samorządu terytorialnego (projekt uchwały kierowany do rady gminy, powiatu lub sejmiku)
2. Referendum lokalne	…	B. Poziom krajowy (dotyczy spraw o szczególnym znaczeniu dla państwa)
3. Obywatelska inicjatywa ustawodawcza	…	C. Poziom krajowy (projekt ustawy kierowany do Sejmu)
4. Obywatelska inicjatywa uchwałodawcza	…	D. Poziom gminy, powiatu lub województwa

Przy każdym numerze wpisz literę pasującego elementu.

Zadanie 4. (0–4 pkt)

Dopasuj formę uczestnictwa obywatelskiego do jej opisu.

1. Wolontariat	...	A. zorganizowana odmowa korzystania z produktów lub usług podmiotu w ramach protestu
2. Petycja	...	B. pisemne żądanie skierowane do władz publicznych w imieniu grupy obywateli
3. Strajk	...	C. zbiorowe, zorganizowane zaprzestanie pracy jako forma nacisku na pracodawcę lub rząd
4. Bojkot	...	D. nieodpłatna i dobrowolna praca na rzecz innych osób lub społeczności bez oczekiwania wynagrodzenia

Przy każdym numerze wpisz literę pasującego elementu.

Zadanie 5. (0–1 pkt)

Uzupełnij: Ogół dobrowolnych, niedziałających dla zysku organizacji obywatelskich, odrębnych zarówno od państwa, jak i od rynku, określa się mianem (1) _____ sektora.

(1) do wyboru: drugiego / trzeciego / czwartego / pierwszego

Zadanie 6. (0–1 pkt)

Uzupełnij: Forma demokracji bezpośredniej, w której obywatele w powszechnym głosowaniu wypowiadają się w konkretnej sprawie państwowej lub samorządowej, np. przyjęcia ustawy lub odwołania organu, nazywa się (1) _____ .

(1) do wyboru: referendum / inicjatywa ludowa / zgromadzenie ludowe / weto ludowe

Zadanie 7. (0–2 pkt)

Wyjaśnij, czym jest budżet obywatelski (partycypacyjny) i jaką funkcję pełni w rozwoju społeczeństwa obywatelskiego na poziomie lokalnym.

Zadanie 8. (0–2 pkt)

Podaj dwie różnice między stowarzyszeniem a fundacją w polskim prawie.

Zadanie 9. (0–3 pkt)

Wyjaśnij, na czym polega budżet partycypacyjny. Wskaż dwie korzyści jego stosowania dla społeczności lokalnej.

Zadanie 10. (0–3 pkt)

Wyjaśnij, na czym polega lobbing. Wskaż dwa przykłady legalnego lobbingu i wyjaśnij, kiedy działalność lobbingowa może stać się patologiczna.

Rozwiąż ten sprawdzian online, z wyjaśnieniem każdej odpowiedzi: matury-online.pl/sprawdzian/wos/spoleczenstwo-obywatelskie

Sprawdzian ze społeczeństwa obywatelskiego **Grupa B**

WOS: aktywność obywatelska, organizacje pozarządowe, demokracja bezpośrednia

Imię i nazwisko: _____

Klasa: _____

Data: _____

Punkty: _____ / 22

10 zadań, 22 pkt. Czytaj uważnie polecenia. W zadaniach otwartych pisz pełnymi zdaniami.

Zadanie 1. (0–1 pkt)

Organizacja pożytku publicznego (OPP) to taka, która

(A) jest częścią administracji rządowej
(B) może otrzymywać 1,5% podatku dochodowego obywateli
(C) prowadzi działalność komercyjną nastawioną na zysk
(D) jest finansowana wyłącznie z budżetu państwa

Zaznacz jedną poprawną odpowiedź.

Zadanie 2. (0–1 pkt)

Społeczeństwo obywatelskie definiuje się jako sferę:

(A) dobrowolnych stowarzyszeń, organizacji i ruchów społecznych działających niezależnie od państwa i rynku
(B) ogółu obywateli posiadających czynne i bierne prawo wyborcze oraz obywatelstwo danego państwa
(C) sposobu zarządzania państwem opartego na mechanizmach demokracji bezpośredniej i referendach
(D) systemu prawnego opartego na suwerenności narodu i umowie społecznej zawartej z władzą

Zaznacz jedną poprawną odpowiedź.

Zadanie 3. (0–4 pkt)

Dopasuj instrument demokracji bezpośredniej do jego opisu.

1. Referendum	…	A. Zgłoszenie przez obywateli projektu aktu prawnego do rozpatrzenia przez parlament
2. Inicjatywa obywatelska	…	B. Głosowanie ogółu obywateli nad konkretną ustawą lub decyzją
3. Weto ludowe	…	C. Przedterminowe odwołanie wybieranego urzędnika w drodze głosowania obywateli
4. Recall (odwołanie urzędnika)	…	D. Możliwość zablokowania przez obywateli już uchwalonej ustawy w drodze głosowania

Przy każdym numerze wpisz literę pasującego elementu.

Zadanie 4. (0–4 pkt)

Dopasuj formę aktywności obywatelskiej do jej definicji lub charakterystyki.

1. Lobbing	...	A. oferowanie specjalistycznych umiejętności zawodowych bezpłatnie na rzecz organizacji non-profit
2. Rzecznictwo (advocacy)	...	B. bezpośredni udział obywateli w decydowaniu o części wydatków publicznych danej jednostki samorządu
3. Partycypacja budżetowa	...	C. wywieranie wpływu na decyzje władzy przez zorganizowane grupy interesów (firmy, branże, organizacje)
4. Wolontariat kompetencyjny	...	D. publiczne promowanie sprawy lub grupy w celu zmiany polityki, prawa lub postawy instytucji

Przy każdym numerze wpisz literę pasującego elementu.

Zadanie 5. (0–1 pkt)

Uzupełnij: Instrument demokracji bezpośredniej, w którym obywatele głosują nad konkretną kwestią lub projektem aktu prawnego, to (1) _____ .

(1) do wyboru: inicjatywa ludowa / konsultacje społeczne / petycja / referendum

Zadanie 6. (0–1 pkt)

Uzupełnij: Mechanizm demokracji bezpośredniej polegający na głosowaniu obywateli w sprawie ustanowienia, zmiany lub uchylenia aktu prawnego nazywa się (1) _____ .

(1) do wyboru: inicjatywa ludowa / referendum / petycja / konsultacje społeczne

Zadanie 7. (0–2 pkt)

Podaj argument ZA i argument PRZECIW budżetowi obywatelskiemu jako narzędziu rozwoju społeczeństwa obywatelskiego.

Zadanie 8. (0–2 pkt)

Wyjaśnij, na czym polega zjawisko wolontariatu jako formy zaangażowania obywatelskiego. Wskaż jedną korzyść wolontariatu dla samego wolontariusza (poza korzyścią dla odbiorców jego pomocy).

Zadanie 9. (0–3 pkt)

Wyjaśnij zasadę pluralizmu politycznego. Podaj dwa przykłady jej realizacji w demokratycznym systemie politycznym.

Zadanie 10. (0–3 pkt)

Wyjaśnij, jaką rolę pełnią organizacje pozarządowe (NGO) w społeczeństwie obywatelskim. Podaj jeden przykład zadania, jakie może realizować organizacja pozarządowa.

Rozwiąż ten sprawdzian online, z wyjaśnieniem każdej odpowiedzi: matury-online.pl/sprawdzian/wos/spoleczenstwo-obywatelskie

Sprawdzian ze społeczeństwa obywatelskiego

Grupa A

1. (1 pkt) **C**

2. (1 pkt) **D**

3. (4 pkt) **1–B, 2–D, 3–C, 4–A** — po 1 pkt za parę

4. (4 pkt) **1–D, 2–B, 3–C, 4–A** — po 1 pkt za parę

5. (1 pkt) **(1) trzeciego**

6. (1 pkt) **(1) referendum**

7. (2 pkt) Przykładowa odpowiedź: Budżet obywatelski (partycypacyjny) to mechanizm, w ramach którego mieszkańcy gminy lub miasta mogą samodzielnie zgłaszać i wybierać w głosowaniu projekty inwestycyjne lub społeczne, które zostaną sfinansowane z wydzielonej części budżetu lokalnego. Pełni on ważną funkcję w rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, ponieważ zwiększa realne zaangażowanie mieszkańców w podejmowanie decyzji dotyczących ich najbliższego otoczenia, uczy współodpowiedzialności za wspólnotę lokalną i wzmacnia więzi społeczne.
Punktacja: Poprawne wyjaśnienie budżetu obywatelskiego jako mechanizmu, w którym mieszkańcy decydują o przeznaczeniu części budżetu gminy/miasta na wybrane przez siebie projekty (1 pkt) + trafnie wskazana funkcja — zwiększanie zaangażowania obywateli, edukacja obywatelska, wzmacnianie więzi ze wspólnotą lokalną (1 pkt). 2 pkt.

8. (2 pkt) Przykładowa odpowiedź: 1) Stowarzyszenie: założone przez min. 7 osób, służy członkom. Fundacja: założona przez fundatora, który wydziela majątek na cel. 2) Stowarzyszenie: demokratyczna struktura (walne zgromadzenie). Fundacja: zarządzana przez zarząd wyznaczony przez fundatora.
Punktacja: 2 różnice po 1 pkt.

9. (3 pkt) Przykładowa odpowiedź: Budżet partycypacyjny to mechanizm, w którym mieszkańcy zgłaszają i głosują nad projektami finansowanymi z części budżetu gminy. Korzyści: (1) aktywizacja obywatelska i poczucie wpływu na otoczenie; (2) lepsze dopasowanie inwestycji publicznych do rzeczywistych potrzeb lokalnej społeczności.
Punktacja: Budżet partycypacyjny: mechanizm, w którym mieszkańcy współdecydują o przeznaczeniu części środków budżetu gminy lub dzielnicy, np. przez głosowanie nad projektami (1 pkt). Dwie trafne korzyści, m.in.: wzrost aktywności obywatelskiej, lepsze dopasowanie inwestycji do potrzeb mieszkańców, budowanie zaufania do samorządu, transparentność (2 pkt). Łącznie 3 pkt.

10. (3 pkt) Przykładowa odpowiedź: Lobbing to legalne przedstawianie przez grupy interesów swoich stanowisk organom władzy w celu wpłynięcia na decyzje. Legalne formy: 1) organizacja pracodawców składa pisemne uwagi do projektu ustawy; 2) stowarzyszenie ekologiczne uczestniczy w publicznych konsultacjach. Patologia: gdy lobbysta oferuje łapówkę lub gdy urzędnik po odejściu ze stanowiska natychmiast obejmuje stanowisko w firmie, na rzecz której lobbował („drzwi obrotowe").

Grupa B

1. (1 pkt) **B**

2. (1 pkt) **A**

3. (4 pkt) **1–B, 2–A, 3–D, 4–C** — po 1 pkt za parę

4. (4 pkt) **1–C, 2–D, 3–B, 4–A** — po 1 pkt za parę

5. (1 pkt) **(1) referendum**

6. (1 pkt) **(1) referendum**

7. (2 pkt) Przykładowa odpowiedź: ZA: Budżet obywatelski angażuje mieszkańców w decyzje lokalne, wzmacnia poczucie współodpowiedzialności i uczy partycypacji. PRZECIW: Niska frekwencja w głosowaniach nad budżetem obywatelskim sprawia, że decyduje niewielka, aktywna grupa, co nie oddaje głosu ogółu mieszkańców.
Punktacja: Argument za (1 pkt), argument przeciw (1 pkt).

8. (2 pkt) Przykładowa odpowiedź: Wolontariat to dobrowolna i nieodpłatna działalność podejmowana na rzecz innych osób, organizacji lub społeczności, wykraczająca poza obowiązki zawodowe, rodzinne czy przyjacielskie. Poza korzyścią dla odbiorców pomocy, wolontariat przynosi korzyści samemu wolontariuszowi — pozwala zdobyć nowe umiejętności i doświadczenie zawodowe, poszerzyć sieć kontaktów społecznych oraz daje poczucie satysfakcji wynikające z pomagania innym.
Punktacja: Poprawne wyjaśnienie wolontariatu jako dobrowolnej, nieodpłatnej działalności na rzecz innych osób lub instytucji (1 pkt) + trafnie wskazana korzyść dla wolontariusza (1 pkt). 2 pkt.

9. (3 pkt) Przykładowa odpowiedź: Pluralizm polityczny to zasada uznająca wielość partii politycznych, organizacji, grup interesów i poglądów, które mogą swobodnie rywalizować o władzę. Przykłady: (1) Wielopartyjny system polityczny, w którym partie o różnych ideologiach startują w wolnych wyborach; (2) Swoboda tworzenia organizacji pozarządowych i związków zawodowych reprezentujących rozmaite interesy.
Punktacja: Wyjaśnienie pluralizmu jako zasady dopuszczenia wielości partii, poglądów i interesów (1 pkt). Pierwszy trafny przykład (1 pkt). Drugi trafny przykład (1 pkt).

10. (3 pkt) Przykładowa odpowiedź: Organizacje pozarządowe stanowią trzeci sektor, niezależny zarówno od administracji publicznej, jak i od podmiotów nastawionych na zysk. Umożliwiają obywatelom samoorganizację wokół wspólnych celów, reprezentują interesy grup, których głos bywa pomijany w polityce, oraz pełnią funkcję kontrolną wobec władzy. Przykładowo, fundacja może prowadzić schronisko dla osób bezdomnych, realizując zadanie pomocy społecznej, którego państwo nie jest w stanie w pełni zaspokoić samodzielnie.
Punktacja: 1 pkt za wyjaśnienie roli NGO jako niezależnego od państwa i biznesu kanału aktywności obywatelskiej. 1 pkt za wskazanie funkcji, np. reprezentowanie interesów grup społecznych, kontrola społeczna władzy, świadczenie usług publicznych. 1 pkt za trafny przykład konkretnego zadania (np. pomoc humanitarna, edukacja ekologiczna, wsparcie osób z niepełnosprawnościami). 3 pkt.

Skala ocen (orientacyjna, 22 pkt w każdej grupie)

bardzo dobry (5)	20–22 pkt
dobry (4)	17–19 pkt
dostateczny (3)	11–16 pkt
dopuszczający (2)	7–10 pkt
niedostateczny (1)	0–6 pkt

Progi: 90%, 75%, 50%, 30%. Progi w Twojej szkole mogą być inne. W zadaniach otwartych uznaj każdą odpowiedź poprawną merytorycznie, także sformułowaną inaczej niż przykład.

Ten sprawdzian online, z wyjaśnieniem każdej odpowiedzi: **matury-online.pl/sprawdzian/wos/spoleczenstwo-obywatelskie**. Nauczyciele i korepetytorzy ułożą własną kartę z banku ponad 20 tys. zadań: **matury-online.pl/dla-korepetytorow**.